

Л. М. НАУМОВА

доктор економічних наук,
професор,
кафедра зовнішньоекономічної діяльності,
Херсонський національний технічний університет

ВЕНЧУРНЕ ІНВЕСТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Наумова, Л. М. Венчурне інвестування суб'єктів аграрного виробництва [Текст] / Л. М. Наумова // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 3. – С. 85-90. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Розкрито суть венчурного фінансування, охарактеризовано місце і значення кожного з учасників процесу венчурного інвестування. На основі аналізу фахових джерел досліджено види та форми венчурного інвестування та побудовано модель для суб'єктів аграрного виробництва.

Ключові слова: венчурне фінансування; інноваційний розвиток; аграрне виробництво.

L. M. NAUMOVA

Doctor of Sciences (Economics),
Professor,
Department of Foreign Economic Activity,
Kherson National Technical University

VENTURE CAPITAL OF SUBJECTS OF AGRICULTURAL PRODUCTION

Abstract

In the article the sense of venture financing is determined. The place and role of the main participants of venture financing are characterized. According to the analysis of the scientific sources of the research the types and forms of venture investment are considered. The model of venture financing is constructed.

Keywords: venture capital; innovative development; agricultural production.

JEL classification: G24

Вступ

У сучасних умовах функціонування підприємств аграрного виробництва венчурний капітал класифікують як найбільш ризикований, що може в процесі своєї трансформації набувати різних форм. Широке впровадження інновацій та активізація інноваційних процесів за допомогою використання венчурного капіталу є яскравими прикладами економічного зростання та технологічного лідерства провідних країн світу. Основну роль у перебудові економічних відносин аграрної сфери відводять проблемі венчурного інвестування, оскільки ні держава, ні підприємства, ні фінансові

© Л. М. Наумова, 2016

ISSN 2415-8453. Ukrainian Journal of Applied Economics. 2016. Volume 1. № 3.

установи не в змозі забезпечити довгострокове фінансування інноваційного розвитку аграрного виробництва.

Поняття «венчурний капітал» уперше з'явилося у США в 60-х роках ХХ століття. Проте лише на початку ХХІ століття венчурний капітал став предметом пильної уваги економістів. Поняття венчурного інвестування можна трактувати по-різному. Одні розуміють під цим лише високоризиковані вкладення коштів на початкових етапах розвитку бізнесу або навіть бізнес-ідеї. Інші віддають перевагу більш широкому трактуванню, що містить будь-яке фінансування швидкого зростання суб'єкта аграрного виробництва. Таким чином, венчурний капітал є джерелом не тільки формування стартового капіталу, а й наступних етапів становлення інноваційного підприємства.

Проблеми спрямування інвестиційних потоків у сферу аграрного виробництва на інноваційних засадах вивчали відомі вчені: Гришова І. Ю., Красноручський О. О., Лагодієнко В. В., Малік М. Й., Митяй О. В., Наумов О. О., Пасхавер Б. Й., Савченко В. Ф., Стоянова-Коваль С. С., Худолій Л. М., Царенко О. В., Шатирко Д. В., Шкарлет С. М., Язлюк Б. О. та інші [1-10]

Проте на питання формування та ефективного використання венчурного капіталу в сучасних умовах, систематизацію наукових підходів до сутності венчурного інвестування, а також на його специфіку звертають недостатню увагу у наукових дослідженнях, які стосуються розвитку аграрної сфери національної економіки та формування економічного потенціалу суб'єктів аграрного виробництва. Саме тому обраний напрямок дослідження є своєчасним та актуальним.

Мета статті

Мета статті – дослідити розвиток венчурного інвестування суб'єктів аграрного виробництва в сучасних умовах та визначити основні наукові аспекти концептуальних засад венчурного інвестування суб'єктів аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для розвитку інноваційних процесів Україні потрібні альтернативні джерела інвестиційних ресурсів. Одним із важливих напрямів підтримки середнього та малого інноваційного підприємництва, фінансового забезпечення науково-дослідних робіт у розвинутих країнах світу є венчурне фінансування.

Аналіз функцій і особливостей венчурного капіталу та їхнє порівняння з економічним змістом капіталу взагалі, розкритим класиками економічної теорії, дозволяє охарактеризувати економічну сутність венчурного капіталу як різновиду фінансового, який виконує роль особливого інвестиційного ресурсу в суспільному відтворенні, має переважну спрямованість на активізацію науково-технічної та інноваційної діяльності, поєднує високі ризики і невизначеність кінцевого сукупного ринкового ефекту з надвисокою прибутковістю коштів, вкладених у засоби нових фірм чи фірм, що розвиваються [2].

Назва «венчурний» походить від англійського «venture», яке, з одного боку, означає «ризик», а з іншого – «підприємство». Термін «ризиковий» полягає у тому, що у взаєминах інвестора і підприємця, який претендує на отримання фінансування, існує елемент ризику. Тобто венчурним можна вважати фінансування, яке спрямовується безпосередньо у підприємство і при цьому несе в собі невизначеність. Ризик властивий венчурному фінансуванню і без нього останнє не існує. Реалізація багатьох найбільших інновацій за напрямками біотехнології, ІТ, мікроелектроніки та інших наукових розробок стала можливою завдяки венчурному фінансуванню. Це гібридна форма

забезпечення інновацій компаній інвестиціям, що поєднує найефективніші функції як ринкового капіталу, так і банків. Венчурне фінансування є специфічним різновидом фінансових вкладень у високотехнологічне виробництво, перспектива отримання значних прибутків у якому межує з високим ступенем ризикованості.

Поняття «венчур», «венчурний капітал», «венчурне фінансування» нерозривно пов'язані з винахідницькою діяльністю, а також зі створенням і функціонуванням підприємства, що займається впровадженням результатів певної винахідницької діяльності в комерційне виробництво. Тому для більш точного визначення поняття «венчурний капітал» необхідно розглянути його значення за стадіями розвитку підприємства. Основна відмінність від традиційного інвестування полягає в тому, що фінансові активи надаються підприємству без будь-якої гарантії забезпечення рухомим чи нерухомим майном або заощадженнями. Єдиною гарантійною заставою слугує відповідна частина акцій, менша, ніж контрольний пакет наявного або тільки створюваного підприємства, тобто венчурний капітал надається підприємству під перспективну ідею.

Венчурний капітал – особлива форма вкладення капіталу в об'єкти інвестування з високим рівнем ризику в розрахунку на швидке отримання високої норми доходу. З теоретичної та методологічної точок зору викликає зацікавлення розгляд венчурного капіталу як різновиду фінансового, причиною якого є відокремлення і злиття з утворенням монополій старих традиційних форм суспільного капіталу: промислового, банківського, торгового. Фінансова форма сприяє мобільності капіталу, посилює його прагнення перетікати із стагнуючих галузей економіки в технологічно передові і швидко зростаючі. Однак фінансовий капітал одночасно посилює монополістичні тенденції в національному економічному організмі, що може бути гальмом розвитку продуктивних сил, науково-технологічної динаміки. Подібне не притаманне природі венчурного капіталу, що відрізняється особливою інноваційністю, гнучкістю, мобільністю, ліквідністю і різновидом форм. Проте розгляд останнього як особливої функціональної форми фінансового капіталу недостатній для розкриття складного економічного змісту «венчура». Крім того, в ході відтворювальних процесів венчурний капітал виявляє здатність до особливої інтеграції з іншими видами ресурсів, які виступають як чинник економічної динаміки, що важко пояснити з позиції тільки його фінансової природи. В економічній літературі можна отримати численні визначення венчурного інвестування та венчурного капіталу. Кожен автор наводить власне трактування цього поняття.

Венчурне фінансування розглядають як сучасний різновид засновництва, тобто створення і розвитку перспективних фірм, компаній з метою швидкого збільшення початкового внеску (засновницького внеску) до статутного капіталу і подальшої його реалізації за ринковою вартістю.

Аналіз розвитку наукової думки дозволив узагальнити основні принципи та методи венчурного інвестування в сучасних умовах:

- підприємство, в яке вкладає кошти венчурний фонд, не може бути державним, командитним, приватним чи кооперативним. Воно обов'язково має бути акціонерним або стати акціонерним у ході інвестування;
- повинно забезпечуватися зростання капіталу на 30–50 % за рік;
- механізм продажу акцій має бути чітко визначеним [3-4].

Інвестори, вкладаючи кошти у венчурні фонди, теж висувають певні умови: капітал надається підприємцям на визначений термін; на відбір ризикових проектів венчурний капіталіст може витратити лише частину від розміру фонду; у разі продажу акцій фірм інвестор у вигляді винагороди отримує частину венчурної суми [1].

Переваги венчурного фінансування полягають у тому, що створювані невеликі фірми мають доступ до фінансових ресурсів, а також можливість консультацій з питань виробництва, фінансів, управління персоналом, чим забезпечуються гнучкість в управлінні та швидкість прийняття рішень. Венчурний капітал традиційно орієнтується на малі та середні підприємства, віддаючи перевагу приватним компаніям і спільним підприємствам. Пріоритетними для венчурного капіталу є галузі, продукція яких має значний внутрішній ринок збуту, та ті, що не залежать від імпорту. Наявність експортного потенціалу підвищує привабливість підприємства, але не є суттєвим чинником інвестицій.

Безумовною перевагою цього механізму є здатність забезпечувати високі темпи нарощування інвестицій незалежно від обсягів накопичень у національній економіці за відсутності розвинутої ринкової інфраструктури, що обслуговує інвестиційні процеси. До недоліків слід віднести високий ризик прийняття неефективних інвестиційних рішень, що призводить до економічних втрат та помилок при виборі пріоритетних напрямків інвестиційної діяльності [1].

До основних особливостей венчурного капіталу можна віднести такі:

1. Венчурний капітал є довгостроковим та ризиковим.
2. Інвестиція здійснюється у підприємство, акції якого не обертаються у вільному продажі на фондовому ринку, а повністю розподілені між акціонерами – фізичними та юридичними особами.
3. Кошти можуть надаватися під перспективну ідею без гарантованого забезпечення наявним майном, заощадженнями чи іншими активами. Єдиною заставою є спеціально обумовлена частка акцій підприємства.
4. До ухвалення остаточного рішення про участь у венчурному інвестуванні конкретних ідей і розробок проводиться попередня робота з вивчення рівня підготовки і особистих якостей підприємця, аналізу поданого бізнес-плану, оцінки супутніх ризиків та можливих шляхів їхнього зменшення.
5. Інвестиції спрямовуються в капітал акціонерних товариств у обмін на частку або пакет акцій чи надаються у формі інвестиційного кредиту, як правило, на термін від 3 до 7 років. На практиці найчастіше зустрічається комбінована форма венчурного інвестування, при якій частина коштів вноситься до акціонерного капіталу, а інша надається у формі інвестиційного кредиту [5-7].

Венчурний інвестор не прагне придбати контрольний пакет акцій компанії – це його корінна відмінність від стратегічного інвестора. Він отримує пакет акцій або його частку, меншу за контрольний пакет. При цьому інвестор розраховує, що менеджмент компанії використовуватиме його гроші як фінансовий важіль для того, щоб забезпечити швидше зростання і розвиток свого бізнесу.

6. Інвестор і його представники не беруть на себе ніякого іншого ризику (технічного, ринкового, управлінського, цінового та ін.) за винятком фінансового. Усі перераховані ризики несуть підприємство і його менеджери.
7. Венчурні інвестори не зацікавлені в розподілі прибутку у вигляді дивідендів, а віддають перевагу реінвестуванню всього отриманого прибутку у бізнес.
8. Прибуток венчурного капіталіста виникає лише тоді, коли через 5-7 років після інвестування він зуміє продати пакет акцій, який належить йому, за ціною, що у декілька разів перевищує первинне вкладення [9].

Висновки та перспективи подальших розвідок

В основі венчурного фінансування знаходиться венчурний капітал, економічна природа та сутність якого досліджується в працях багатьох вчених та окреслюють такі

основні його особливості: венчурне фінансування розглядається як вид засновництва, підкреслюється ризикований характер інвестування, виділяється довгостроковість венчурного фінансування в аграрній сфері, як об'єкт інвестування, обираються високотехнологічні компанії невеликого розміру, підкреслюється стимулювальний характер фінансування інноваційних процесів, інвестори ризикового капіталу прагнуть отримати засновницький дохід, а не підприємницький. Критичний аналіз сучасних наукових підходів до визначення основних характеристик і сутності венчурного капіталу довів звуження його можливостей для розвитку аграрної економіки в разі його виняткової орієнтованості на малі фірми. Ефективне формування та використання венчурного фінансування в аграрній сфері можливі за умови: створення нормативно-правової бази, що відповідає потребам часу та економіки, запровадження заходів з удосконалення фондового ринку, реформування податкової політики, застосування системи гарантій.

Список літератури

1. Крюкова, І. О. Стратегія формування та розвитку ринку венчурного інвестування підприємств продовольчої сфери України / І. О. Крюкова, В. А. Замлинський // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: «Економіка и управление: проблемы науки и практики», Нюрнберг, Германия. 19 ДЕКАБРЯ 2014. http://conf.at.ua/archive/19_12_2014_Vol_1.pdf.
2. Гришова, І. Ю. Обґрунтованість та ефективність виконання бюджетних програм / І. Ю. Гришова, В. А. Замлинський // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 3(192). Ч. 2. С. 227-231.
3. Шабатура, Т. С. Формування ринку інвестицій переробних підприємств продовольчої сфери: принципи та методи / В. А. Замлинський, Т. С. Шабатура // Економіка харчової промисловості. Щоквартальний науковий журнал. – Одеса. – № 3 (23). – 2014 – С. 56-60.
4. Mityay, O. Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere / O. Mityay, V. Lagodiienko, V. Safonov // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 155 (11-12). – С. 59-62.
5. Красноручський, О. О. Корупційні ризики та зарубіжна методологія їх оцінки в системі економічної безпеки / О. О. Красноручський, І. Ю. Гришова // Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Черніг. нац. технол. ун-т. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – № 4 (4). – С. 40-46.
6. Красноручський, О. О. Концентрація капіталу та розвиток суб'єктів аграрного ринку / О. О. Красноручський // Матеріали III Міжнародного Форуму молодих вчених «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи», 15-16 травня 2008 р. Т. 2. — Харків: ХНТУСГ, 2008. — С. 208-210.
7. Притуляк, Н. М. Венчурне фінансування інноваційної діяльності (теоретичний аспект) / Н. М. Притуляк // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 8. – С. 9-13.
8. Михальський, В. З. Проблеми і перспективи венчурного фінансування в Україні / В. З. Михальський // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 2. (56). – С. 212-214.
9. Пашко, М. М. Фінансування інноваційної діяльності в Україні / М. М. Пашко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9(88). – С. 74-79.
10. Шотік, Т. М. Венчурне підприємництво як складова інноваційної інфраструктури / Т. М. Шотік // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2008. – № 633. – С. 805-814.
11. Михайлова, Л. І. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / Л. І. Михайлова, С. Г. Турчіна. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 248 с.

-
12. Шило, Л. А. Венчурне фінансування як форма нагромадження капіталу в системі управління потенціалом підприємства: [моногр.] / Л. А. Шило. –Дніпропетровськ, ДПТ, 2010. –184 с.

References

1. Kryukova, I. O., Zamlyns'kyu, V. A. (2014). Stratehiya formuvannya ta rozvytku rynku venchurnoho investuvannya pidpryyemstv prodovol'choyi sfery Ukrayiny. *Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-praktycheskoy konferentsiyi: «Ekonomika i upravlenie: problemy nauki i praktiki»*, Nyurnberh, Hermanyya. 19 dekabrya 2014. http://conf.at.ua/archive/19_12_2014_Vol_1.pdf.
2. Gryshova, I. Yu., Zamlyns'kyu V. A. (2013). Obhruntovanist' ta efektyvnist' vykonannya byudzhetykh prohram.. *Visnyk Skhidnoukrayins'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalya*, 3(192), 227-231.
3. Zamlyns'kyu, V. A., Shabatura, T. S. (2014). Formuvannya rynku investytsiy pererobnykh pidpryyemstv prodovol'choyi sfery: pryntsypy ta metody. *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti*, 3 (23), 56-60.
4. Mityay, O., Lagodiienko, V., Safonov, V. (2015). Sompetitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere. *Ekonomichnyy chasopys-XXI*, 155 (11-12), 59-62.
5. Krasnoruts'kyu, O. O., Gryshova, I. Yu. (2015). Koruptsiyni ryzyky ta zarubizhna metodolohiya yikh otsinky v systemi ekonomichnoyi bezpeky. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya*, 4 (4), 40-46.
6. Krasnoruts'kyu, O. O. (2008). Kontsentratsiya kapitalu ta rozvytok sub"yektiv ahrarnoho rynku. *Materialy III Mizhnarodnoho Forumu molodykh vchenykh «Rynkova transformatsiya ekonomiky: stan, problemy, perspektyvy»*, 15-16 travnya 2008 r. T. 2. — Kharkiv: KhNTUS·H.
7. Prytulyak, N. M. (2013). Venchurne finansuvannya innovatsiynoyi diyal'nosti (teoretychnyy aspekt). *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 8, 9-13.
8. Mykhal's'kyu, V. Z. (2011). Problemy i perspektyvy venchurnoho finansuvannya v Ukrayini. *Visnyk ZhDTU*, 2. (56), 212-214.
9. Pashko, M. M. (2008). Finansuvannya innovatsiynoyi diyal'nosti v Ukrayini. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini*, 9(88), 74-79.
10. Shotik, T. M. (2008). Venchurne pidpryyemnytstvo yak skladova innovatsiynoyi infrastruktury. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika»*. *Lohistyka*, 633, 805-814.
11. Mykhaylova, L. I., Turchina, S. H. (2007). *Innovatsiynyy menedzhment*. Kyiv : Tsentр uchbovoyi literatury.
12. Shylo, L. A. (2010). *Venchurne finansuvannya yak forma nahromadzhennya kapitalu v systemi upravlinnya potentsialom pidpryyemstva*. Dnipropetrovs'k, DPT.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2016 р.